

Lietuvos slaugos specialistų organizacija – slaugytojų patiriami iššūkiai ir galimybės

Aušra Volodkaitė

Lietuvos slaugos specialistų organizacijos prezidentė

Abstract. The Lithuanian Organization of Nursing Specialists (hereinafter - LNO) was established on December 19, 1992 during the Congress held by nursing professionals.

Currently LNO is the largest professional branch organization and trade union of nurses, which brings together nurses from health care institutions of Lithuania, represents nursing professionals in various institutions and defends their professional, labour, economic, social rights and interests.

The mission of LNO is to bring together nursing professionals, to improve the social and work conditions of nurses and to strengthen solidarity.

Key operational priorities of LNO:

- Participation in national health policy
- Representation of interests of nursing professionals at all levels
- Initiation, implementation, development of social dialogue
- Continuous education, consultations and delivery of information for nurses
- Cooperation and collaboration with the social partners in order to influence:
  - Legal regulation and self-regulation of nursing profession
  - Development of nursing services and improvement of pricing system
  - Development knowledge, skills, competencies and motivation of nurses
  - Leadership development

LNO as a social partner contributes to the development of social dialogue at all levels - in institutions, regions, and at the national level, working with social partners, employers' organizations, official state institutions. The development of social dialogue and achieved agreements bring benefits for all members.

Protection and representation of nurses are one of the major goals. LNO provides support and assistance for nurses during difficult periods: e.g. COVID-19 pandemics, times of crisis, reorganization of health system. Trade union monitors situation in healthcare institutions, provide consultations and information, negotiates with employers, discuss ways of solutions. LNO cooperates with representatives of universities, colleges, health care institutions, State institutions, other trade unions.

LNO is a member of the largest international nursing organizations. International cooperation is very important. Nurses can share their experience with international colleagues during online meetings, seminars. Also leaders can talk about professional issues and ways to influence important changes in nursing profession.

Įvadas

Lietuvos slaugos specialistų organizacija (toliau – LSSO) įkurta 1992 metų gruodžio 19 dieną Vilniuje įvykusiame I Lietuvos slaugos specialistų kongrese. LSSO subūrė ir suvienijo tuo metu Lietuvoje dirbančius slaugytojus – medicinos seseris, medicinos felčerius, akušerius ir kitus, su slaugos praktika ir slaugos mokslu susijusius specialistus.

Ir šiandien, skaičiuodama 28 veiklos metus, LSSO yra gausiausia slaugytojus vienijanti šakinė profesinė organizacija, kurios gretose – visos Lietuvos asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys slaugytojai, atstovaujanti jiems įvairiose institucijose ir ginanti jų profesines, darbo, ekonomines, socialines teises ir interesus.

LSSO misija – slaugos specialistų bendruomenės vienijimas, slaugytojų socialinės padėties gerinimas, vienybės ir solidarumo stiprinimas.

Siekiamo, kad slaugos profesija būtų vertinama, gerbiama, tinkamai panaudojama, atlyginama bei atstovaujama sveikatos apsaugos politikoje ir visuomenėje.

Tikslai ir prioritetai

Pagrindiniai LSSO veiklos tikslai (iš LSSO Įstatų, 2020):

- Atstovauti ir ginti savo narių profesines darbo ekonomines, socialines teises bei teisėtus interesus;
- Atstovauti savo nariams kolektyviniuose darbo santykiuose, kolektyvinėse derybose siekti teisingo apmokėjimo už darbą, saugių ir sveikatai nekenksmingų darbo sąlygų sudarymo, geresnių darbo sąlygų ir darbo santykių stabilumo;
- Padėti savo nariams tinkamai apginti pažeistas teises;
- Šviesti savo narius darbo teisės, organizacinės veiklos ir kitose srityse, padėti jiems tobulinti savo kvalifikaciją;
- Bendradarbiauti su kitomis profesinėmis sąjungomis, užsienio šalių ir tarptautinėmis slaugytojų organizacijomis, dalyvauti rengiant ir įgyvendinant tarptautines programas;
- Vykdyti leidybinę, ūkinę, konsultacinę veiklą, skatinti slaugos mokslo ir praktikos integraciją, mokslinius tyrimus bei modernių pasiekimų įdiegimą praktikoje;
- Teikti pasiūlymus darbdaviui, valstybės ir savivaldybių institucijoms aktualiais klausimais;
- Saugoti savo narių teises reorganizuojant arba restruktūrizuojant ASPĮ;
- Gauti informaciją iš darbdavio apie jo socialinę ir ekonominę padėtį bei numatomas permainas, kurios gali paveikti slaugytojų ir kitų specialistų padėtį;
- Teikti pasiūlymus valdžios institucijoms dėl norminių aktų darbo, ekonomiais ir socialiniais klausimais priėmimo, pakeitimo ar panaikinimo.

LSSO strateginės veiklos kryptys:

- Slaugytojų bendruomenės vienijimas ir stiprinimas;
- Slaugytojų profesinės veiklos plėtojimas;
- Socialinio dialogo inicijavimas, vykdymas ir plėtra tarptautiniu, nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu (įstaigos) lygiu;
- Slaugytojų darbo, socialinių, ekonominių sąlygų gerinimas;
- Visuomenės ir asmens sveikatos priežiūros gerinimo siekis;
- Nacionalinio ir tarptautinio bendradarbiavimo plėtra;
- Parama slaugos mokslo plėtrai ir tyrimų rezultatų panaudojimui praktikoje.

Pagrindiniai veiklos prioritetai:

- Dalyvavimas nacionalinėje sveikatos politikoje;
- Slaugos specialistų bendruomenės interesams atstovavimas visais lygiais;
- Socialinio dialogo inicijavimas, vykdymas, plėtra;
- Nuolatinis LSSO narių švietimas, konsultavimas, informavimas profesinės ir profsąjunginės veiklos srityse;
- Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, siekiant daryti įtaką;

- Teisiam profesijos reguliavimui bei savireguliacijai;
- Slaugos paslaugų plėtrai bei finansavimo sistemos tobulinimui;
- Slaugytojų žinių, gebėjimų, kompetencijų ir motyvacijos ugdymui;
- Lyderystės gebėjimų ugdymui.

LSSO veikla

Per 28-erius gyvavimo metus LSSO veikla plėtėsi, įtraukdama vis daugiau slaugytojų, aktyvėjo, atrado naujų sričių ir metodų, tapo labai įvairi ir daugialypė. Kiekvienas narys yra svarbus ir turi galimybę prisidėti prie LSSO veiklos savo įstaigoje, regioniniame skyriuje, per skyriaus atstovus teikti pasiūlymus LSSO vadovybei.

Veikla nenutrūksta, nors kinta laikmečiai, atsiranda naujų iššūkių, keičiasi politinės jėgos ir slaugytojų poreikiai besikeičiančiame pasaulyje. Tobulėja slaugos teorija ir praktika, vystosi slaugos mokslas, diegiamos inovatyvios sveikatos technologijos, plečiasi elektroninės paslaugos. Slaugytojo profesija tampa vis labiau reikšminga šiuolaikinėje sveikatos sistemoje, slaugos specialistų vaidmuo vis labiau vertinamas ir jo kompetencijos plačiau panaudojamos.

Slaugytojų veikla šiuolaikiniame pasaulyje vis labiau siejama ne tik su gydytojo paskyrimų vykdymu bei slaugos paslaugų užtikrinimu pacientams, bet ir su gyventojų sveikatos gerinimu, pedagogine veikla, pacientų mokymu, lyderyste, mentoryste, slaugos studentų ugdymu, pažeidžiamų grupių gynėjų vaidmeniu. Todėl svarbu vis labiau didinti profesijos matomumą, šviesti visuomenę apie didėjančią slaugytojų vaidmenį, jų kompetencijas, gebėjimus, įgalinimą teikti vis daugiau slaugos paslaugų savarankiškai, prisidėti prie profesijos plėtos ir matomumo.

Suvenyti profesinės organizacijos slaugytojai gali dalyvauti profesinės sąjungos veikloje nuo derybų įstaigoje su darbdaviu, siekiant geresnio socialinio dialogo bei geresnių darbo sąlygų, duomenų rinkimo apie slaugytojų patiriamas problemas iki dalyvavimo kvalifikacijos tobulinimosi renginiuose, skaityti pranešimus kolegoms slaugytojams, diskusijų, kaip išplėsti ir tinkamai panaudoti slaugytojų kompetencijas, kaip gerinti gyventojų sveikatos priežiūrą, įtraukiant daugiau slaugos paslaugų.

Atstovavimas ir socialinis dialogas

LSSO vadovybės – prezidentės, viceprezidentų – veikla pirmiausia siejama su slaugytojų atstovavimu Valstybės valdymo institucijose: Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komitete, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijoje, kitų su sveikatos sistema susijusių institucijų organizuojamuose posėdžiuose, pasitarimuose, forumuose, diskusijose, kur svarstomi aktualūs sveikatos politikos, sveikatos priežiūros paslaugų įgyvendinimo ir plėtos, sveikatos resursų ir kiti slaugytojams ir slaugai svarbūs klausimai.

LSSO, kaip socialinis partneris, prisideda prie visų lygių socialinio dialogo plėtos įstaigose, regionuose ir nacionaliniu lygiu – su socialiniais partneriais, darbdavių organizacijomis, valstybės institucijomis. Sėkmingas socialinis dialogas (dvišalės ar trišalės derybos, konsultacijos, keitimasis informacija) padeda išspręsti svarbias ekonomines bei socialines problemas, užtikrinti gerą įstaigos ir (arba) įmonės valdymą, pasiekti darbuotojų socialinę gerovę bei stabilumą (Tarptautinė darbo organizacija – TDO).

LSSO vadovybei, skyrių direktoriams buvo svarbu vizituoti LSSO pirmines grupes asmens sveikatos priežiūros įstaigose, bendrauti su slaugytojais ir kitais sveikatos priežiūros specialistais, įstaigų vadovais, aptarti išskylančias problemas, lūkesčius, atsakyti į slaugytojų klausimus, skleisti aktualią informaciją, išklausti pasiūlymus, pageidavimus.

LSSO direktorių taryba po LSSO X kongreso.

Pirmoje eilėje iš kairės: Aušra Volodkaitė – LSSO prezidentė (2020–2024), Danutė Margelienė – buvusi LSSO prezidentė (2016–2020), Rasa Bumblauskienė – LSSO Tauragės skyriaus direktorė.

Antroje eilėje iš kairės: Daiva Jomantienė – LSSO viceprezidentė, Rasa Masienė – LSSO Šiaulių skyriaus direktorė, Janina Aukštuolienė – LSSO Alytaus skyriaus direktorė, Ieva Rimkuvienė – LSSO Šiaulių skyriaus direktorė, Ramutė Tolvaišienė – LSSO Vilniaus skyriaus direktorė, Raselė Andrijauskienė – LSSO Utenos skyriaus direktorė, Nijolė Saulienė – LSSO Klaipėdos skyriaus direktorė

Svarbesni pasiekimai

Vienas iš socialinio dialogo pasiekimų, kaip derybų su medikų profesinėmis sąjungomis, darbdavių atstovais bei Vyriausybės atstovais rezultatas – 2017 metais buvo pasiektas susitarimas, Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos šakos kolektyvinė sutartis, kuri užtikrina sutartį pasirašiusių profesinių sąjungų nariams naudingas lengvatas: papildomos atostogų dienos, pavadavimų apmokėjimas, papildomos garantijos atleidimo iš darbo atveju, darbo užmokesčio apskaičiavimo sistemos kūrimas įstaigose.

Pasibaigus Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos šakos kolektyvinės sutarties galiojimui, bus atnaujintos derybos dėl sutarties peržiūrėjimo, papildymo ir pratęsimo.

Taip pat 2020 metų rudenį pasirašyta Nacionalinė kolektyvinė sutartis, kuri numato lengvatas biudžetinio pavaldumo sektoriaus įstaigose dirbantiems slaugytojams – sutartį pasirašiusių profesinių sąjungų nariams.

Taip pat derybų metu buvo sutarta dėl sveikatos priežiūros darbuotojų darbo užmokesčio kėlimo, numatyti kėlimo etapai ir skirtos privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos. Deja, darbo užmokestis skirtingose asmens sveikatos priežiūros įstaigose didėjo labai netolygiai ir kai kuriose – nepakankamai, kai už labai sunkų ir atsakingą darbą atlyginimas nepasiekia net šalies vidutinio darbo užmokesčio lygio. Profesinei sąjungai dar lieka daug darbo šioje srityje.

Taip pat LSSO atstovai dalyvauja rengiant ir peržiūrint slaugytojų praktiką reglamentuojančius teisės aktus, Medicinos normas, siekia, kad jų turinys atitiktų šiuolaikinę slaugos mokslo ir praktikos raidą bei apimtų visas

slaugytojo kompetencijas. Taip pat LSSO atstovai aktyviai prisideda prie SAM ir kitų institucijų darbo grupių, komisijų, komitetų veiklos, kur svarstomi slaugos klausimai.

LSSO veikla krizių laikotarpiu. COVID-19

LSSO savo gyvavimo laikotarpiu išgyveno ne vieną sudėtingą periodą, ekonominės krizės ir sunkmečio metus, asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir paslaugų restruktūrizacijos, reformų, pokyčių etapus. Tuo metu LSSO siekė tinkamai atstovauti slaugytojams diskusijose ir derybose su darbdaviais, valstybės institucijų atstovais, politikais, ieškojo kompromisų, siekė apginti pažeidžiamiausias grupes, stabdyti lėšų taupymą slaugytojų sąskaita, teikė pasiūlymus, kaip apsaugoti slaugytojus.

Ypač sunkų laikotarpį teko išgyventi 2020 metų pavasarį, pasaulyje plintant COVID-19 pandemijai, kuri pasiekė ir Lietuvą bei pradėjo plisti šalies asmens sveikatos priežiūros įstaigose, įmonėse, ūkiuose. Labai sudėtingas karantino laikotarpis dar kartą parodė slaugytojų profesijos svarbą ir slaugos darbuotojų reikšmę, prižiūrint, testuojant, slaugant COVID-19 liga susirgusius pacientus, dirbant priešakinėse kovos su pavojingu virusu linijose. Deja, šis laikotarpis taip pat atskleidė sudėtingas problemas ir sveikatos sistemos skaudulius – karantino pradžioje patirtą būtiniausių asmens saugos priemonių trūkumą, darbo organizavimo nesklandumus, slaugos darbuotojų trūkumą (daliai darbuotojų susirgus ar privalant izoliuotis), didėjančius darbo krūvius, didėjančią psichologinės pagalbos poreikį, darbuotojų nesaugumo jausmą, įtampą ir nerimą, perkeliant slaugytojus iš įprastų skyrių dirbti su COVID-19 užsikrėtusiais pacientais, nedarbingumo išmokų, slaugytojui darbe užsikrėtus COVID-19 liga, nevie nodumą.

Karantino laikotarpiu LSSO biuras dirba kaip ir anksčiau, apsilankymus ir gyvus posėdžius bei pasitarimus pakeitė telefono skambučiai, vaizdo konferencijos, bet konsultacijų skaičius nemažėja.

Slaugytojai ne kartą kreipėsi pagalbos į LSSO skyrių direktorius, LSSO biurą, išsakydami savo patiriamus sunkumus darbe, problemas, kurias stengiamės spręsti kreipdamiesi į atsakingas institucijas, konsultuodami narius, skleiddami aktualią informaciją, nukreipdami teisininko konsultacijoms darbo teisės klausimais.

Slaugytojų problemas bei patiriamus iššūkius, dirbant su COVID-19 pacientais, ne kartą prašė pakomentuoti spaudos atstovai.

Džiaugiamės, kai pavyksta išspręsti esamas problemas, pasiekti naudingų susitarimų, derybose susitarti dėl slaugytojams palankių sprendimų. Įgydama patirtį LSSO stiprėja, tampa labiau žinoma, gali aktyviau plėtoti savo veiklą. Slaugytojai, susivieniję profesinėje organizacijoje, tampa vieninga, stipria profesine ir socialine jėga. Stipri ir gausi profesinė sąjunga gali daugiau pasiekti ir nuveikti dėl slaugos profesijos, dalyvauti posėdžiuose, diskusijose, organizuoti renginius, dalytis patirtimi ir žiniomis su kolegomis. LSSO labai svarbu slaugos profesijos lyderių paieška ir ugdymas, kurie galėtų aktyviai prisidėti prie veiklos, bendravimas ir bendradarbiavimas, ryšiai su kitomis profesinėmis sąjungomis, darbas Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijoje.

Tarptautinė veikla

Visame pasaulyje yra daugiau nei 20 mln. slaugytojų. Jie sudaro pačią gausiausią sveikatos apsaugos darbuotojų grupę, kuri apima apie 59 proc. visų sveikatos darbuotojų.

Susivieniję nacionalinėse slaugytojų organizacijose, asociacijose, slaugytojai buriasi į tarptautines slaugytojų organizacijas. Seniausia, daugiau kaip 100 metų skaičiuojanti ir gausiausią narystę (27 mln. pasaulio slaugytojų) turinti Tarptautinė slaugytojų taryba vienija per 130 nacionalinių slaugytojų asociacijų iš viso pasaulio. Europos slaugytojų asociacijų federaciją vienija 36 Europos regiono šalių nacionalines slaugytojų organizacijas.

Tarptautinis bendradarbiavimas sujungia visus slaugytojus į vieningą daugiamilijoninę pasaulinę slaugytojų šeimą. Lietuvos slaugos specialistų organizacijos tarptautinė narystė padeda kartu su užsienio kolegomis siekti

glaudesnio slaugytojų suvienijimo, slaugos profesijos stiprinimo, slaugos vertybių propagavimo, bendradarbiavimo plėtros, daryti įtaką pasaulinei sveikatos politikai. Pasikeitimas informacija, dalijimasis savo patirtimi padeda kartu spręsti išskylančius sunkumus, dalyvauti nuotoliniuose seminaruose, pasitarimuose, lobistinėje veikloje naudoti parengtus pozicinius dokumentus, siekti mokslo ir praktikos pažangos, aptarti COVID-19 iššūkius, jausti kolegų bendruomeniškumą bei palaikymą.

2020-ieji – Tarptautiniai slaugytojų ir akušerių metai

Slaugytojai yra svarbūs sveikatos sistemos darbuotojai, todėl Pasaulio sveikatos organizacijos iniciatyva 2020 metais kartu su pasaulio slaugytojų bendruomene minėjome Tarptautinius slaugytojų ir akušerių metus.

Profesijai paskirti metai slaugytojams ir akušeriams suteikė galimybę garsiai kalbėti apie savo profesiją politikams ir visuomenei, paneigti klaidingus mitus, didinti slaugytojų ir akušerių žinomumą ir pasisakyti už būtinybę didinti investicijas į slaugos profesiją, siekti ilgalaikių pokyčių, kad ateityje visi žodžiai virstų darbais, sprendimais ir pasiekimais, naudingais slaugytojams ir akušeriams. Nuoširdžiai tikime, kad pasibaigus slaugytojų ir akušerių metams, kalbėjimas, diskusijos apie slaugytojus ir slaugą nesibaigia, kad šių profesijų specialistų ruošimas, kompetencijų plėtra ir panaudojimas ir toliau išliks politinėse darbotvarkėse, bus užtikrinamas orus darbo užmokestis, tinkamos darbo sąlygos, rūpinamasi darbuotojų fizine ir emocine sveikata bei gerove.

Konferencijos, skirtos Tarptautinei slaugytojų dienai paminėti, dalyviai (2017)

Slaugytojų trūkumas šalyje

Žodinių apklausų metu bei darbo grupių diskusijose pastaruoju metu tenka išgirsti, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigose jaučiamas slaugytojų trūkumas. Į gydymo įstaigas neateina dirbti pakankamas skaičius naujų slaugytojų, lieka neužimtos laisvos darbo vietos, pacientams trūksta slaugos paslaugų, asmens sveikatos priežiūros specialistų komandose dirba mažiau slaugytojų, nei jų reikia efektyviam darbui.

LSSO bendradarbiauja su kolegijomis, universitetais, kurie kasmet paruošia slaugytojų, tačiau, norint įveikti slaugytojų trūkumo problemą, neužtenka tiesiog ruošti daugiau slaugytojų, reikia suteikti jiems galimybę

dirbti ir jausti pasitenkinimą darbu, kad nereikėtų galvoti apie kitas darbo alternatyvas ar emigraciją. Slaugytojų trūkumo negalima išspręsti atskirai nuo kitų sveikatos sistemos problemų ir klausimų. Reikia didinti slaugytojų darbo vietų patrauklumą: gerinti darbo sąlygas, darbo vietų saugumą, reglamentuoti darbo krūvį, numatyti orų gyvenimą užtikrinančius darbo užmokesčius, galimybes derinti darbo ir poilsio režimą, praktiškai panaudoti slaugytojų žinias, gebėjimus ir kompetencijas, sudaryti sąlygas profesiniam tobulėjimui. Svarbu, kad darbo vietose slaugytojai būtų gerbiami, vertinami kaip lygiaverčiai, profesionalūs pacientų priežiūros komandos nariai, į kurių nuomonę atsižvelgiama, priimant sprendimus. Vienas iš iššūkių, sprendžiant slaugytojų ir slaugos specialistų trūkumą, yra būtinybė skatinti geresnį visuomenės supratingumą apie slaugytojus ir slaugos darbo svarbą, kad slaugytojo veikla būtų geriau matoma, vertinama ir pripažįstama, kad slaugytojais pasitikėtų pacientai.

Tai įmanoma pasiekti tik įtraukiant visus socialinius partnerius, atsakingus už sveikatos priežiūros paslaugų plėtrą, – sveikatos politikus, valstybės institucijų atstovus, ugdymo institucijų atstovus, asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovus, sveikatos priežiūros specialistus, asociacijas ir draugijas, pacientus, šeimas ir bendruomenes.

LSSO atstovai Lietuvos profesinių sąjungų konferencijos (LSPK) Tarybos posėdyje (2018, gruodis).
Iš kairės: Danutė Marglienė, Aušra Volodkaitė, Ilona Palukaitienė, Janina Aukštuolienė

Lyderystė

Sprendžiant slaugytojų problemas, labai svarbu profesijos atstovų lyderystė. Tikime, kad LSSO vykdoma profesinė, profsąjunginė veikla gali padėti slaugytojams didinti profesijos žinomumą, kartu spręsti kylančias problemas, dalyvauti šalies politiniuose svarstymuose ir debatuose, prisidėti prie slaugos praktikos plėtros ir pažangos, slaugytojų darbo, socialinės, ekonominės gerovės.

„Profesinė slaugytojų organizacija gali inicijuoti pokyčius, padėti siekti slaugytojų iškeltų tikslų. Dirbdami profesinėse asociacijose ir vienydami slaugytojus, solidarumo dėka tampame vieningu lyderio balsu. Slaugos lyderiai reikalingi politikos, ekonomikos ir reformų srityse, vietiniu, nacionaliniu ir globaliu lygiais (Tarptautinė slaugytojų taryba – TST, 2019).“

Išsakydami slaugytojų nuomonę diskusijų metu slaugytojai turi galimybę daryti įtaką sprendimų priėmimo procesams bei inicijuoti jiems svarbius pokyčius. Ne tik LSSO vadovybė, direktorių taryba, bet ir kiekvienas slaugytojas gali būtų lyderiu, jungtis į profesinę organizaciją, teikti savo siūlymus, dalytis žiniomis ir idėjomis, siekti profesijos pažangos ir teigiamų pokyčių.